

AKADEMİK DERGİSİ

ANKARA 2020 (HAZİRAN) - Sayı: 8 - s. 153-155

▪
**ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ,
FÛTÛHU'L-GAYB: ÂLEMLERİN KEŞFİ**

trc.: Mehmet Bilal Yamak, Sufi Kitap, İstanbul 2019, 222s.

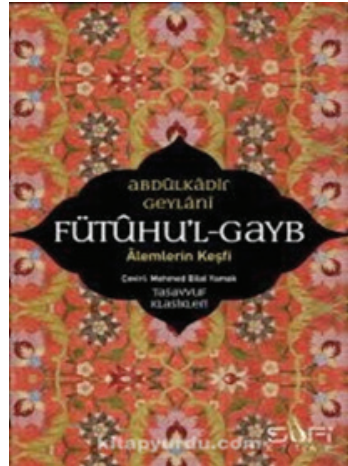
Doktora Öğrencisi

ASLIHAN KARAASLAN

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0002-3007-7813

karaaslana@ankara.edu.tr

“Allah’la öyle beraber ol ki sanki gayrısı yok gibi!
Allah’tan gayrı öyle beraber ol ki sanki nefis yok gibi!” (s.216).

Abdülkâdir Geylânî 1078’de, Güney Azerbaycan’ın Geylân şehrinde doğmuştur. Künyesi, Ebû Muhammed’dir. Gavsul-a’zam, Kutb-i Rabbânî, Sultânu’l-evliyâ, Kutb-i a’zam, Muhyiddîn gibi lakapları vardır. Babası Hz. Hasan’ın, annesi Hz. Hüseyin’in soyundandır.

Geylânî on sekiz yaşında Bağdat’a giderek hadis, fıkıh, edebiyat ve tasavvuf alanlarında dönemin tanınmış âlimlerinden dersler almıştır. Hanbeliliğe müntesip Geylânî kendisine nispetle anılan Kâdiriyye’nin piridir. Tarikat, Kuzey Afrika, Irak, Suriye ve Türkiye’de yaygın olup silsile, Cüneyd-i Bağdâdî’ye ulaşmaktadır. Geylânî 561/1166’da vefat etmiş olup türbesi Bağdat’tadır.

Geylânî’ye nispet edilen elli kadar eser vardır. Bunlar içerisinde en bilinenleri; iman, ibâdet ve ahlâkî konuları içeren *el-Gunye li-tâlibi Tariki’l-Hakk*; vaazlarından derlenen *el-Fethu’r-Rabbânî ve’l-feyzu’r-Rahmânî*; duâ ve virdlerinin yer aldığı *el-Fuyûzâtu’r-Rabbâniyye fi evrâdi’l-Kâdiriyye* ve on beş mektubunu kapsayan *Mektûbat*’tır.

Kur’an ve hadislerle sıkça referansta bulunan önemli bir tasavvuf klasîği konumundaki *Fütûhu’l-gayb* ise Abdülkâdir Geylânî’nin yetmiş sekiz sohbeti ve vasiyetlerinden oluşmaktadır. Eser oğlu Abdürrezâk tarafından derlenmiştir. Hakikate dair mevzuları içermesi hasebiyle esere bu adın verildiği belirtilmektedir. Eserin aynı adlı ilk baskısı Gelenek Yayınları tarafından 2003 yılında gerçekleştirilmiştir.

Eserde Allah, insan ve kâinat ilişkisi, nefis tezkiyesi, kalp tasfiyesi, güzel ahlak ve edebe dair konular ele alınmıştır. Didaktik tarzda *teslimiyet*, *tevekkül*, *şükür* ve *sabır* konuları misallerle anlatılmaktadır. Teslimiyet kavramı, belalara razı olma ve bunlara şükretme çerçevesinde izah edilirken şükür, sadece dille değil kalp ve azalarla da icra edilen bir ameldir. Allah-insan ilişkisinde bela ve musibetler, günahların affına ya da Allah’a yakınlaşmaya vesile olmaları hasebiyle lütf-i İlahi kabul edilip nebi ve velilerden misaller verilir.

Abdülkâdir Geylânî, kalp ve nefis yönünden tahlil ettiği insanları dört gruba ayırmaktadır. İlk iki gruptakileri, Allah’ı diliyle, kalbiyle tasdik etmeyen ya da sadece diliyle zikredip kalpten bağlı olmayan

münafıklar zümresinde değerlendirmektedir. Diğer iki gruptakiler ise sadece kalben tasdik edenler ile âlem-i melekûtta azamet sıfatı ile zikredilenlerdir.

Eserde, insan ve kâinat bağlamında nefsin dünyaya bağlılığı, kalpte Allah'tan başka sevgilerin bulunması, şikâyet, isyan, küçük-büyük günahlar, şirk koşma gibi davranış ve hâller insanın felaketini hazırlayan unsurlar olarak anlatılmaktadır. Tasfiye ve tezkiye konuları tasavvufi terimlerle açıklanarak örneklendirilmektedir. Sözgelimi, insan nefsiyle cihat ederek -ki bunun gittikçe zorlaşan bir süreç olduğuna işaret edilmektedir- Allah'ın dilemesiyle beşeri sıfatlarından arınıp ruhunu bir bebeğin ruhu gibi saflaştırabilir. Sabır ve dirayetle kat ettiği bu yolda, manevi mertebe ve cennet nimetlerini dahi arzulamayan insanın ruhu özünü bulur; muhabbet yolu açılır ve marifetullah ilminin kapısı olan fenâ makamına ulaşabilir.

Fütûhu'l-gayb'da Abdülkâdir Geylânî'nin din ve tasavvuf anlayışı şiirsel ve akıcı bir dille anlatılmaktadır. Sonraki baskılarda hadislerin tahrir ve değerlendirmesine yer verilmesi, araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır.